

варіанти її вирішення, удосконалюються навички колективного обговорення дискусійних питань, поглиблюються досвід злагоджено діяти разом із колегами та підлеглими задля досягнення спільної мети.

Для відображення результатів самостійної роботи, узагальнення індивідуальних досягнень у дослідницькій діяльності слухачі навчального пункту отримують завдання створити персональну папку «Портфоліо» для архівування напрацьованих матеріалів, їх подальшого збереження та використання у процесі освітньо-професійної діяльності.

Таким чином, впровадження дистанційних технологій навчання у процесі самоосвітньої підготовки робітничих кадрів пожежно-рятувальних підрозділів і фахівців цивільної безпеки сприяє підвищенню рівня продуктивності навчально-пізнавальної діяльності слухачів, поглибленню їхньої комунікативної компетентності, закладає міцне підґрунтя для інтеграції освітньо-професійної і науково-дослідницької діяльності.

#### Список використаних джерел:

1. Вітченко А.О. Технології навчання у вищій військовій школі : теорія і практика : навч.-метод. посіб. / Вітченко А.О., Осьодло В.І., Салкуцян С.М.; [за заг. ред. професора В.М. Телелима]. – К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2016. – 250 с.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25. 06. 2013 р. № 344/2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Морзе Н.В. Вебінари як засіб підвищення кваліфікації викладачів / Н.В. Морзе, А.Б. Кочарян // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2014. – Том 42. – №2. – С. 118–130.
4. Морзе Н.В. Е-портфоліо як інструмент відкритості та прозорості освітньої діяльності сучасного університету / Н.В. Морзе, Л.О. Варченко-Троценко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2016. – Том 52. – №2. – С. 62–80.

### ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОБОЧИЙ ЗОШИТ З КУРСУ «ГЕНЕТИКА З ОСНОВАМИ СЕЛЕКЦІЇ» В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Гомля Л.М.

(Полтава, Україна)

Реалізація підготовки кваліфікованого фахівця за відповідною спеціальністю у закладах вищої освіти взагалі, і вищої педагогічної освіти, зокрема, можлива лише за умов особливої організації освітнього процесу в умовах карантину та дистанційного навчання. Особливість базується на принциповій відмінності навчання у вищій школі від навчання у середній школі: у середній школі вчать, а у вищій школі – вчаться. Особистий досвід викладацької роботи у закладах вищої освіти показує, що ефективним дидактичним засобом методичного забезпечення освітнього процесу у закладах вищої освіти є робочі зошити для лабораторних та практичних занять [3, с. 93].

Курс «Генетики з основами селекції» є обов'язковою складовою загального плану професійної підготовки студентів педагогічних університетів, що навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки бакалаврів за напрямом 014.05 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). Метою курсу є сформувані у студентів знань, умінь та навичок теоретико-практичного осмислення клітини як структурної, функціональної і генетичної одиниці життя та основних властивостей організмів – спадковості, успадкування і мінливості.

Зміст розробленого нами робочого зошита структуровано відповідно до тематичного плану лабораторних занять з даної навчальної дисципліни. За спрямованістю своїх дидактичних функцій цей робочий зошит належить до змішаного типу, тобто забезпечує вивчення нового навчального матеріалу і містить завдання й тести для педагогічного контролю та самостійної роботи [2, с. 552]. Методична розробка кожного лабораторного

заняття у робочому зошиті здійснена за наступною схемою: тема, мета, обладнання; підготовка до заняття: терміни, що потрібно вивчити, питання для обговорення, рекомендована література; хід роботи (аудиторна робота, завдання, малюнки); правила розв'язування задач; задачі, для розв'язання на занятті; домашнє завдання: задачі для самостійного розв'язування.

Для надання майбутньому учителю біології можливості якнайповнішого та якнайглибшого засвоєння навчального матеріалу з теми, який структуровано теоретичними «питаннями для обговорення», надається список доступної їм літератури, що відповідає сучасному рівню знань з генетики та селекції (в кінці робочого зошита наводиться розширений список першоджерел додатково) [1, с. 51].

Одним із завдань лабораторних занять з «Генетики з основами селекції» – навчити студентів розв'язувати генетичні задачі. Формування у студентів умінь розв'язувати генетичні задачі – складна і, одночасно, цікава форма навчальної роботи, спрямована в кінцевому результаті на формування професійних і життєвих компетентностей майбутніх учителів біології. В процесі розв'язування задач студенти краще засвоюють генетичну термінологію, у них формуються умінь аналізувати та прогнозувати генетичні процеси, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими явищами спадковості та мінливості, що активує пізнавальну діяльність, розвиває інтелектуальні умінь, і, без сумніву, знадобиться у майбутній професійній діяльності [5, с. 97].

В пропорованих до розв'язку задачах використовується значна різноманітність об'єктів, демонструється спільність генетичних закономірностей для всіх живих організмів. Це розширює кругозір студентів, сприяє розвитку їх життєвих компетентностей. Зміст кожної задачі відображує якусь конкретну ситуацію, яка має вихід у практику, наприклад, медико-генетичної чи селекційно-генетичної служб. Після кожної задачі залишене вільне місце, призначене для її розв'язку [4, с. 100].

Знання, вміння та навички, отримані студентами під час лабораторних занять з «Генетики з основами селекції» з використанням робочого зошита, сприяють формуванню відповідного рівня професійної компетентності, як основи майбутньої діяльності у галузі освіти і науки. Робочий зошит для лабораторних робіт з «Генетики з основами селекції» є важливим елементом навчально-методичного комплексу, особливо в умовах дистанційного навчання, з даної дисципліни, оскільки як дидактичний засіб опрацює основний навчальний матеріал, сприяє оптимізації та підвищенню ефективності навчання студентів, організаційно і змістовно забезпечує самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів та педагогічний контроль їх аудиторної і позааудиторної роботи з предмету.

#### **Список використаних джерел:**

1. Бордонская Л.А., Голобкова Г.И. Рабочая тетрадь студента современного вуза как многофункциональное дидактическое средство // Ученые записки ЗабГУ. – 2013. – №6(53). – С. 51–66.
2. Данилов А.Е. Печатная рабочая тетрадь для обучаемого как часть учебно-методического комплекса дисциплины // Молодой ученый, 2013. – № 4. – С. 552–555.
3. Лаврик Т.В. Індивідуальний робочий зошит як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю студентів дистанційного навчання // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2012. – № 7 (242). – Ч. I – С. 93–99.
4. Торяник В.М. Формування у студентів біологічних спеціальностей умінь розв'язувати задачі у процесі навчання генетики / Розвиток інтелектуальних умінь і творчих здібностей учнів та студентів у процесі навчання дисциплін природничо-математичного циклу – ІТМплюс-2017 : Матеріали Міжнародної дистанційної науково-методичної конференції (березень 2017 р., Суми) : у 3 ч. Ч.2. – Суми : видавничо-виробничє підприємство «Мрія», 2017. – С. 99–101.

5. Шехмирзова А.М., Сташ С.М. Рабочая тетрадь как дидактическое средство формирования профессиональных компетенций в ходе самостоятельной работы бакалавров // Вестник Майкопского государственного технологического университета. – Вып. № 2, 2014. – С. 97–101.

## ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЮРИСТІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Горлова Л.Л.  
(Полтава, Україна)

Підготовка висококваліфікованого фахівця-юриста в нинішній ситуації вимагає підвищення рівня його професійної компетентності, однією із складових якої є комунікативна компетентність, невіддільна від професійних навичок. Оскільки метою вищої освіти в Україні у контексті вимог Болонського процесу стає «підготовка фахівців, здатних забезпечити перехід від індустріального до інформаційно-технологічного суспільства через новаторство у навчанні, вихованні та науково-методичній роботі» (Вища освіта України і Болонський процес, 2004, с. 241), то увага все більшою мірою зосереджується на універсальності підготовки випускника, його здатності ефективно увійти до ринку праці.

Комунікативна компетентність майбутніх юристів, що визначається як складна інтегративна якість особистості, яка характеризує рівень володіння знаннями та вміннями у сфері спілкування, достатній для вирішення професійних завдань, є необхідним чинником досягнення спеціалістами конкурентноздатності на ринку праці у швидко змінюваних умовах сучасності.

Аналіз психолого-педагогічних та юридичних джерел свідчить про те, що в сучасній науці накопичений вже чималий доробок досліджень, присвячених вивченню проблем процесу спілкування в цілому та комунікативної компетентності зокрема: проблеми сутності і структури спілкування розглядають у своїх працях Г.М. Андреева, В.В. Давидов, А.А. Лобанов, Л.А. Петровська, А.В. Петровський; педагогічному спілкуванню приділяють увагу О.О. Бодальов, В.А. Кан-Калік, Я.Л. Коломінський, О.О. Леонт'єв; проблеми культури спілкування юристів висвітлюють О.М. Бандурка, В.Л. Васил'єв, М.М. Ісаєнко, О.О. Павленко, В.В. Романов, Ю.В. Чуфаровський.

Разом із тим, ще недостатньо визначеними залишаються структурні компоненти комунікативної компетентності юристів та її показники і критерії сформованості в майбутніх юристів, що зумовило актуальність даного дослідження. Визначення показників сформованості комунікативної компетентності та критеріїв вираженості цих показників у майбутніх юристів дадуть нам можливість аргументовано застосовувати адекватні педагогічні засоби для покращення рівня комунікативності студентів правознавчих спеціальностей.

Аналіз опублікованих психолого-педагогічних праць та інших наукових джерел свідчить, що проблеми підготовки майбутніх юристів висвітлені недостатньо. Зокрема, поза увагою дослідників залишаються можливості використання потенціалу навчальних і квазіпрофесійних форм діяльності з застосуванням інноваційних технологій, перенесення акцентів на самостійну пізнавальну діяльність.

– комунікативна компетентність майбутніх юристів ми характеризуємо як здатність здійснювати ними ефективно професійне спілкування – продуктивне співробітництво з іншими учасниками правовідносин, створення морально-психологічної атмосфери досягнення найбільш сприятливого результату в стосунках з колегами і клієнтами, забезпечення впливу на партнерів зі спілкування. Отже, розробляючи структурну модель комунікативності юристів, ми не можемо обминути увагою різні підходи і позиції щодо структури самого спілкування.